14.10.2025

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

Kaupan liiton kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: HE 120/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiden kuluttajaluottojen välittäjistä sekä niihin liittyviksi laeiksi

Kaupan liitto ry on ollut edustettuna oikeusministeriön työryhmässä, joka valmisteli nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen pohjalla olevan kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietinnön. Esitys on pääosin onnistunut, mutta se ei kaikilta osin vastaa Kaupan liiton käsitystä direktiivien täytäntöönpanemiseksi vaadittavista säädöksistä. Kaupan liitto jättikin yhdessä Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n kanssa eriävän mielipiteen työryhmän mietintöön luottokelpoisuuden arviointia ja luottokelpoisuusarvioinnin laiminlyöntiä koskien.

Kuluttajansuojalain 7 luvun 14 § 1 momentti – luottokelpoisuuden arviointi

Kaupan liitto katsoo, että hallitus esittää kuluttajaluottodirektiivin 18 artiklan 3 kohdan osalta kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n 1 momentin muuttamisessa implementointiratkaisua, joka on direktiivin edellyttämää sisältöä tiukempi. Säännös luotonottajan taustatietojen selvittämisestä on erittäin tärkeä luotonannon tasapainoisessa hallinnassa ja ylivelkaantumisen ehkäisemisessä, mutta sääntelyssä tulisi samalla ottaa huomioon keskenään hyvin erityyppisiä luottotyyppejä ja luotonmyöntämistilanteita. Nyt esimerkiksi korottoman ja kuluttoman maksuajan tarjoaminen arkihyödykkeen ostamisessa on asetettu samaan asemaan määrältään korkean rahaluoton myöntämisen kanssa.

Esitetty KSL 7 luvun 14 § 1 momentti ja sen perustelut pakottaisivat luotonantajat kaikissa luottotyypeissä, myös täysin korottomissa ja kuluttomissa luotoissa käyttämään positiivista luottotietorekisteriä kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseen. Saman 18 artiklan osalta Ruotsi ei ole säätämässä pakollista tietokokonaisuutta koskien kaikkia luottotyyppejä tai ulkoisten tietokantojen pakkokäyttöä (Ett nytt konsumentkreditdirektiv SOU 2024:69). Ruotsi on asianmukaisesti perustellut ratkaisuaan sillä, että kaikki luottotyypit tai luotonmyöntötilanteet eivät edellytä laajan tietokokonaisuuden hankkimista eikä välttämättä lainkaan ulkoisten tietokantojen käyttöä. Yrityksellä saattaa olla esimerkiksi omalle asiakkaalleen myönnettävän luoton osalta itsellään käytössään olemassa olevan asiakkuuden, asiakastietojen ja siihen liittyvien luottomallinnusten ja muiden keinojen johdosta riittävä ja oikeasuhtainen tietoperusta yhdessä maksuhäiriötietojen kanssa kyseisen luotonhakijan tilanteen arvioimiseksi.

Hallituksen esityksessä esitetty velvollisuus positiivisen luottotietorekisterin käyttöön johtaisi korottomissa luotoissa, siis jopa pelkässä maksuajan tarjoamisessa kuluttajalle sekä verkkokaupan tavanomaisessa erämaksamisessa ostotapahtuman tarpeettomaan raskauttamiseen sekä mittavaan henkilötiedon keräämiseen, johon liittyy lisäksi saman pykälän 3 momentin velvollisuus säilyttää kaikkia 1 momentin velvoittamia tietoja 5 vuoden ajan luoton erääntymisestä.

Positiivisen luottotietorekisterin käyttövelvollisuuden myötä Verohallinnon tulorekisteriyksikkö saisi niin ikään muita markkinoilla toimivia tietopalveluita tarjoavia yrityksiä paremman aseman, vaikka nykyinen positiivista luottorekisteriä koskeva erityissääntely ei edellytä sen käyttämistä. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin hinnat ovat korkeampia kuin kaupallisten luottotietopalveluiden hinnat.

Direktiiviä tiukempi ratkaisu vaikuttaisi tarjolla oleviin hyödykesidonnaisiin luottoihin, ml. tarjolla oleviin täysin korottomiin ja kuluttomiin maksun jaksotuksiin, joiden avulla kuluttajat voivat tehdä kotitaloudelleen tärkeitä arjen hankintoja jopa täysin ilman lisäkustannuksia (esim. puhelin). Jos tiedonhankintavelvollisuudet ja sitä kautta kustannukset esimerkiksi juuri tällaisten korottomien ja kuluttomien hankintojen osalta kasvavat, saattavat tällaiset maksuhäiriöisellekin kuluttajalle tärkeät, joustavat maksumahdollisuudet kadota kokonaan markkinasta. Lisäksi on syytä huomata, että verkkokaupan hyödykesidonnaisissa luotoissa esimerkiksi pesukonetta ostaessa nykyinen toimiva prosessi on täysin automatisoitu. Jos nyt suomalaisille verkkokaupoille luodaan kalliimpi, manuaalinen ja hitaampi mahdollisuus tarjota kuluttajille arjen hankintamenojen jaksottamista, niin on selvää, että sääntely toimii suomalaisen elinkeinoelämän ja erityisesti pienten kotimaisten verkkokauppojen kilpailuasemaa heikentävästi.

Kaupan liitto katsoo, että epäkohtien välttämiseksi 7 luvun 14 §:n 1 momentti tulisi implementoida esimerkiksi seuraavasti: ”*Arviointi on tehtävä riittävien kyseessä olevan luoton luonteeseen, kestoon, arvoon ja riskeihin nähden tarpeellisten ja oikeasuhteisten tietojen perusteella, kuten kuluttajan tuloja, menoja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien tietojen perusteella. Näitä tietoja tulee hankkia tarvittavista lähteistä kuten kuluttajalta ja luottotietorekistereistä. Tietojen paikkansapitävyys on asianmukaisesti varmistettava*.” Tämä ehdotus asettaa selkeän velvoitteen luotonantajalle hankkia kulloiseenkin luotonantotilanteeseen tarvittava tietoaineisto, mutta samalla tarjoaa tarvittavan jouston keskenään hyvin erilaisten luotonmyöntötilanteiden oikeasuhtaiseksi hoitamiseksi.

<u>Kuluttajansuojalain 7 luvun 14 § 5 momentti – Luottokelpoisuusarvioinnin laiminlyönnin ankara sääntely</u>

Sanktio luottokelpoisuuden arviointia koskevasta laiminlyönnistä edellä kuvatun 7 luvun 14 § 1 momentin velvoitteiden nojalla on erittäin ankara ja laaja: ”Jos luotonantaja rikkoo…kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan”. Säännöksen mukaan eroa ei tehdä pienten ja toisaalta räikeiden rikkomusten välillä. Sanktion kohtuullisuus ja oikeasuhtaisuus tulisi huomioida esimerkiksi seuraavasti: ”*Jos luotonantaja muutoin kuin vähäisessä määrin rikkoo…*”. Vähäisen virheen, esimerkiksi puute tuloselvityksen ajallisessa pituudessa, ei tulisi johtaa luotonantajan koko taloudellisen ansainnan menettämiseen koko luottosuhteen ajalta tai mahdollisesti jopa yrityksen koko luottokannan osalta.

<u>Ajoneuvorahoituksen nykytilan säilyttäminen tärkeää</u>

Kaupan liitto pitää tärkeänä, että esityksessä ei ole ehdotettu merkittäviä muutoksia ajoneuvorahoitukseen liittyen. Kaupan liitto katsoo, että tämä on perusteltua, sillä nykytilassa ei ole tunnistettavissa ongelmia, jotka edellyttäisivät sääntelymuutoksia.

Suomessa tehdään vuosittain kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välillä yli 400 000 autokauppaa, joista suurimpaan osaan liittyy rahoitusta. Valtaosa autokaupoista eli 59 % rahoitettiin osamaksulla, joka on kuluttajan kannalta turvallinen rahoitusmuoto. Ylivelkaantumisen näkökulmasta ajoneuvojen osamaksu ei ole käytännössä aiheuttanut ongelmia. Merkittävä syy tähän on, että osamaksukaupassa kuluttaja voi milloin tahansa vapautua velastaan kokonaan tai suurilta osin myymällä osamaksusopimuksen vakuutena toimivan ajoneuvon. Kuluttaja voi tällä tavoin merkittävästi pienentää velkataakkaansa, mikäli

hänen taloudellisessa tilanteessaan tapahtuu yllättäviä muutoksia. Kun vakuuden omistajaksi on viranomaisen ylläpitämässä rekisterissä merkitty luotonantaja, kuluttaja ei kuitenkaan voi myydä ajoneuvoa ilman rahoittajan lupaa. Tämä varmistaa sen, että vakuuden myynnistä saatavia rahoja ei voida käyttää mihinkään muuhun, kuin sitä koskevan luoton maksamiseen. Näin ollen osamaksu ei aiheuta pitkäkestoisia maksuvaikeuksia, eikä johda ylivelkaantumiskierteen pahenemiseen edes kuluttajan kohtaamissa vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa. Ajoneuvon jäännösarvo mitoitetaan siten, että se on loppuvelkaa suurempi, joten osamaksurahoitus käytännössä mahdollistaa ajoneuvoa koskevasta velasta vapautumisen, tai jopa säästämisen. Lisäksi osamaksukaupoissa luoton takaisinmaksun seuranta ja asiakaspalvelu luottosopimuksessa sovitun maksuohjelman aikana on kattavaa ja ajantasaista.

Kunnioittavasti

Kaupan liitto ry

Tiina Vyyryläinen
johtava asiantuntija, OTK